

АТАНАС Т. ИЛИЕВ ЗА ИСТОРИЯТА НА СТАРА ЗАГОРА

Ваня Донева

ATANAS ILIEV AND HISTORY OF STARA ZAGORA

Vanya Doneva

Abstract: Person and work of Atanas Iliev are subject to various historical research on the development of education and textbook literature in Stara Zagora at the end of the nineteenth century.

His contributions as a researcher's past Stara Zagora and initiated the creation of a local museum remains underrated..

The purpose of this notice is to outline research interests related to the history of his native town on the basis of a series of publications "From the history of the city of Stara Zagora", printed on the pages of the newspaper "St.-Zagorskiy glas" (1912).

Личността и делото на Атанас Илиев са обект на различни исторически изследвания във връзка с развитието на образованието и учебникарската книжнина в Стара Загора в края на XIX в. (**Иванова** 1995: 163–166; **Спиров и Ганева** 1995: 14, 19, 20, 23, 24; **Койчева и Ганева** 1973: 68) и създаването на местното археологическо дружество (**Буюклиев** 1992 :1; **Буюклиев** 1998: 3; **Недков** 1998: 136–137; **Филипова** 1992: 17, 20, 23, **Димитрова** 2007: 13–14). Някои съвременни историографски прегледи отчитат и неговата активна събирателска и продуктивна изследователска работа, свързана с българските обреди, практики и фолклор (**Колев** 1987; **Иванова** 2000: 121).

Приносът на Атанас Т. Илиев като проучвател на миналото на Стара Загора и инициатор на създаването на местен музей остава недооценен.

Целта на настоящото съобщение е да очертае изследователските му интереси, свързани с историята на родния му град на базата

на поредица публикации „Из историята на града Стара-Загора“, отпечатана на страниците на в. „Ст.-Загорский глас“ (бр. 3–16, 1912 г.)¹ с мото “Наш’та Заара нийде я няма”.

* * *

Авторът – Атанас Т. Илиев

Роден е на 2/14 февруари 1852 г. в Стара Загора в търговска фамилия (Илиев 1926: 11–20). Учи в родния си град Пловдив и Табор (Чехия), посещава Великата школа в Белград като волнослушател и записва славянска филология в Прага благодарение на отпуснатата му помощ от Букурещката Добродетелна дружина. Там се запознава с Ладислав Шкорпил и Константин Иречек. През юли 1874 г. се завръща в Стара Загора и работи като учител в Главното петокласно училище. Арестуван след Старозагорското въстание и прекарва 94 дни в тъмница. След освобождаването си заминава за Цариград, за да печата подготвения речник на чуждите думи в българския език. Заради избухналото през 1876 г. Априлско въстание столицата на Османската империя става опасно за българите място и той се връща в родния си град. След Освобождението заема различни административни постове в Източна Румелия – помощник-префект и префект на Старозагорски департамент, областен управител на Шумен.

Привърженик е на Народната (съединистка) партия. Учител е в София (1888–1892), директор на Старозагорската Марийнска девическа гимназия (1892–1900; 1903–1905), член на Висшия учебен съвет при Министерството на народното просвещение (1895–1900), началник на училищния отдел при Българската екзархия в Цариград (1900–1903), народен представител в V-то ВНС. Сътрудничи на редица списания и вестници – „Деница“, „Наука“, „Надежда“, „Земеделец“. Член е на БАН. Умира на 12 февруари 1927 г. в Стара Загора².

---

¹ С изключение на бр. 5 и 9, където няма публикуван материал от поредицата.

² Във в. „Дума“, г. I, Ст- Загора – Бургас, 15.02.1927 г., бр. 8, с. 1 е публикувана скръбна вест по повод смъртта на А. Т. Илиев; също и във в. „Зора“, г. XX, Стара Загора, 8.03.1927 г., бр. 795, с. 1.

* * *

Историята на Стара Загора като провокация за изследвателя Атанас Т. Илиев

Атанас Илиев е ревностен изследовател на българската старина, който дълги години издирва и записва исторически сведения и фолклорни материали. Той се интересува от миналото на родния си град.

За пръв път е изкушен от историческата тематика още в първите години след Освобождението, по времето, когато заема административни постове в Източна Румелия, и първата публикация, която излиза, без да е упоменато името на автора, е в Статистически календар на Старо-Загорският департамент за 1882 година³.

За интереса на А. Т. Илиев към местните старини свидетелстват и следните бележки от 80-те години на XIX в.:

„През 1880 г. посети града ни К. Иречек и ми беше гост два дни. Разходих го да види издирените старини, надписи при разкопки в града и му дадох събраните по-рано от мене.“ (Илиев 1923: 14).

„Водач ми беше г. Илиев, който с патриотичен пиетет се грижи да събира и пази всичко, което е останало в родния му град от миналите векове“(цит. Иречек по **Илиев 1926: 233–235**).

Любопитен е фактът, че написването на първата история на Стара Загора е възложено не на старозагорец, а на Димитър Илков (родом от Трявна) през 1902 г., във връзка с четвъртвековното отбелязване на трагичните събития от 19 юли 1877 г. Книгата „Принос към историята на град Стара-Загора“ излиза през февруари 1908 г., в навечерието на отбелязването на тридесет години от Освобождението.

Това издание не спира изследователските дирения на Атанас Илиев, който споделя следното: *„През 1910 г. домашните ми книжовни занаяти се ограничаваха в две посоки. От една страна давах окончателен вид на монографията се „Растенията от българско фолклорно гледище“..., а от друга – събирах постоянно материал за историята на Стара Загора. За последния труд при всяко свое посещение на столицата и на Пловдив, непрестанно ровех в библиотеките старите вестници, особено*

---

³ Исторически бележки за града Стара Загора, с. 46–58.

„Цариградски вестник“, „България“, Съветник“, „Време“, „Турция“ и др., както и архивите на Александър Екзарх, Неофит Рилски и др., в които намирах като в нарочно писани хроники интересни данни за миналото на нашия град. Тъй събраните материали, допълнени с други мои, черпени от разни извори, аз изучавах и нареждах”. (Илиев 1926: 432).

През 1911 г. се провеждат изборите за депутати в V-то ВНС и Илиев е един от тримата представители на Народната партия за Старозагорска околия, които участват в обсъждането и приемането на изменения на Конституцията, наложени от провъзгласяването на независимостта на България. Пребиваването му в Търново в летните жеги поражда носталгия към родния град и е описано по следния начин:

„Цял един месец се измъчвах до разболяване от непрекъснати заседания, от лоша храна по гостилници, от нетърпима задушна теснота и горецина, от ужасна стръмнина на улици, от липса на близка по-голяма градина. И в това положение няхах ли право да казвам **“Наш’та Заара нийде я няма!”** (Илиев 1926: 434)

На 2 февруари 1912 г. започва да излиза в. „Старо-Загорски глас” и Атанас Илиев е поканен от околийското бюро на Народната партия да участва в списването му. Той приема да сътрудничи и обнародва подлистник под заглавие: „Из историята на Стара Загора”. „То бе един кратък извод из скроената ми пространна история на нашия град. От брой 3, 18 февруари, започна да се печати този подлистник, а се прекъсна в бр.16 от 23 май, когато за зла чест престана да излиза самият вестник. Аз не се подписвах, ала приятелите и близките мен съграждани знаеха кой е авторът и ме насърчаваха да напиша по-скоро цялата история.” (Илиев 1926: 436).

В поредицата от статии⁴, плод на дългогодишни проучвания, са представени малко известни данни за миналото на Стара Загора, чието начало се губи в най-старите времена”⁵. Атанас Илиев изпъл-

---

⁴ Ст-Загорски гласъ, г. I, Стара Загора, 1912, бр. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 и 16.

⁵ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 3, Стара Загора, 18 февруари 1912, с. 2.

зва поговорката **“Наш’та Заара нийде я няма”** като мото на поредицата, защото в началото на ХХ в. само по-възрастните местни жители, които помнят града преди разорението му, добре знаят нейното значение. *„Странните, които имаха пред себе си един изгорял и всякак неуреден още град, виждаха в тази поговорка едно неуместно и глупаво самохвалство”*.⁶

Той не подминава и злочестия провинциализъм, изразяващ се в използването на местната диалектната форма „га“ вместо „я“, но основната му цел е да проследи в исторически план достоверността на поговорката. Това е причината, която го мотивира да се обърне към *„разните отзиви, които са правени за Стара-Загора в по-старо и в по-ново време, от чужденци писатели, западно-европейски, арабски, турски, както и български.”*⁷

Авторът, успоредно с изучаването на българския бит, обичаи и фолклор, проявява интерес към изворовия материал.

Илиев предлага на читателя да понадзърне в миналото на града, използвайки интересни източници, които не са известни за повечето му съграждани. Той разказва известната нему легенда за възникването на селището⁸. Въпреки че поставя акцент на сведенията за града през османския период, той започва с *„първото му известно в историята название, вероятно от тракийски произход, е било Берое...”* и добавя, че вероятно *„една част от старото му население е дошло от областта Пеония...”*⁹

Споменава за голямото значение на града през римския период, като цитира текста на един от запазените надписи за този *„прочут и свободен град на Траяна”*.¹⁰ Свързва античното име на града Августа Траяна с автономните монети, сечени през II-III в., като

---

⁶ Пак там.

⁷ Пак там.

⁸ Преданието за овчарите, които търсят място за зимуване и „не намерили по-сгодно място от това на дн. Стара Загора” – пак там.

⁹ Пак там.

¹⁰ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 3, Стара Загора, 18 февруари 1912, с. 3.

допълва, че някои от тях могат да се „видят в нашия малък, но спретнат местен музей, който принадлежи на Ст-Загор. Археологическо др-во.“¹¹ Според автора изобилието на археологически паметници и монетни находки е свидетелство за важното значение на града „още в първите векове на нашата ера.“¹²

Като доказателство за разпространението на християнството сред местното население приема споменаването на Беройския епископ на събора в Сердика (344 г.).

За многократното разоряване и опожаряване на града от варварски нашествия говорят културните пластове, „до 5-10 метра дълбочина, кога се търси здрава земя, за да се турят основите на по-големи сгради.“¹³

През средновековния период отчита мястото му като „важна крепост, чрез която византийците са се бранили от българите.“¹⁴

Илиев не подминава сведенията за посещението на Берое от византийската императрица Ирина и нейния син Константин VI през 784 г., която „заповядала изново да се укрепи, като се поправи крепостта, чиито развалини и до днес личат в двора на градското управление.... и ..да се преименува в нейна чест Иренополис.“¹⁵ Цитира впечатленията на арабския географ Идриси от 1153 г. като доказателство че „Берое, разположен под южните поли на планините, е един голям и цъвтещ град, който е център на съобщения и търговия.“¹⁶ Илиев приема, че този пръв отзив от чужденец потвърждава информацията от античните лапидарни паметници и показва, че въпреки премеждията, градът успява да възстанови значимостта си в средата на XII в.

---

¹¹ Пак там.

¹² Пак там.

¹³ Пак там.

¹⁴ Пак там.

¹⁵ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 3, Стара Загора, 18 февруари 1912 г., с. 3.

¹⁶ Пак там.

Авторът не подминава и споменаването на Берое във връзка с кръстоносния поход на швабския войвода Фридрих и тиролския рицар Бертолд от Апдехт, които влизат в града и намират богата плячка. Първият дори „...останал да презимува в него.“¹⁷ Но и кръстоносците, подобно на варварите, напускатки Тракия, опожаряват „богатия град Берое“¹⁸.

В следващия бр. 4 на в. „Ст-Загорски гласъ“ Атанас Илиев разглежда средновековния град, който е поради свойството на езика вече се именува Верои/ Боруи, като пълно владение на българите. Като исторически извор използва споменаването на Боруиската хора (област) в царската заповед на Иван Асен II, с която се дава право на свободна търговия на дубровчани.

Разказът продължава с второто нападение над града от кръстоносците на латинския император Хенрих през есента на 1206 г., поредното му разграбване и неговото западане. Авторът отбелязва, че през 1255 г. византийският император Теодор II Ласкарис се озовава, посред зима, пред „стените на градската крепост“, които „били проломени и изпосъборени“.¹⁹ За да се запазят от врага, българите са принудени да запушат проломите с колове и дървета.

Според Илиев най-важното събитие, което се оказва съдбоносно за българщината, е „турското военно нахлуване, много по-методично и по-обмислено от всички варварски нашествия“²⁰ и материалите, които излизат от бр. 4 до спирането на вестника²¹ проследяват историята на Стара Загора през османския период и възраждането. Авторът характеризира османската армия като „военно-религиозен орден“, чиято фанатична преданост към военното дело го води към победа.

Разглежда активната завоевателна политика на султан Мурад I в Тракия и описва превземането на Боруи от Лала Шахин. През 1364 г. османският пълководец напада града в мъгливо време и го прев-

---

¹⁷ Пак там.

¹⁸ Пак там.

¹⁹ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 4, Стара Загора, 25 февруари 1912 г., с. 2.

²⁰ Пак там.

²¹ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 16, Стара Загора, 23 май 1912 г.

зема без бой. Атанас Илиев споменава, че информацията се основава на турските сиджали, които се пазили в местния конак. Веднага след завладяването местното население е обложено с данък. *„Градът със своите големи предимства представлявал лакома стръв за готованковците азиатци.“*²² За да се осигурят на „тюркменските преселници“ най-добрите жилища в крепостта, част от българското население е обвинено в бунтовничество и принудено да се изсели, а онези, които остават в града, не успяват да съжителстват с новодошлите азиатци и сами го напускат. Така се създава сателитното селище Ени кьой (Ново село).

Илиев отбелязва и промяната в името на града, който вече се нарича Ески Загра, Захара, Заара. Той тълкува произхода на използваното в турските документи Загра-и Ески Хисар, като произлизащо от Загора, име, с което чужденците назовават България.²³

Като доказателство в полза на своята теза използва споменаването на „Загорското поле“ близо до Пловдив от византийския писател Халкокондилас²⁴.

Така стига до извода, че турското име на града означава старобългарски град от Загора.

Авторът разглежда междуособиците, които разтърсват Османската империя след смъртта на султан Баязид I и отражението им в региона. Отбелязва, че в чест на победата на Сюлейман в чертите на града е издигнат първият мюсюлмански молитвен дом, наречен „Аладжа меджит“²⁵, и дава интересна информация за Ески джамия, завършена според него от Хамза бей при управлението на султан Мурад II (1421–51 г.) и за архитектурния облик на града.²⁶

„Чуждестранни европейски посланичества през XV, XVI, XVII и XVIII векове постоянно са минавали по пътя от Белград за Цариград и са ни оставили доста описания за положението

---

²² Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 4, Стара Загора, 25 февруари 1912 г., с. 2.

²³ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 4, 25 февруари 1912 г., Стара Загора, с. 3.

²⁴ Пак там.

²⁵ Пак там.

²⁶ Тъй като публикуваният материал за османския период и възраждането е интересен и обемен, той ще бъде обект на самостоятелна публикация.

на местата, посетени от тях. ... Ала нашата Ески-Загра е била далеч от този път. Ето защо историкът на този град трябва да се задоволи с късите сведения, които са били отбелязани в споменатите записки и то не направо от източника, но посредством турски наши съграждани, които са ги чели някога и после ни ги предават, колкото са ги запомнили. Нам са съобщени в 1880 г. от Халил ефенди, наши съгражданин, който в турско време е бил секретар при кадията в Ески Загра и често ги е прочитал.“²⁷

А. Т. Илиев се опитва да опише на базата на наличната му информация историята на града, използвайки и съпоставяйки сведенията от чужди пътешественици (Евлия Челеби за XVII в, д-р Поайе за ср. на XIX в.) и българските източници – х. Господин Славов, сведения за града, публикувани в тогавашния периодичен печат – „Цариградски вестник“, в. „България“, сп. „Български книжици“, използва и сравнява написаното от Иеромонах Спиридон²⁸, Неофит Хилендарски²⁹ и Константин Фофинов³⁰ за имената на Стара Загора³¹, информация от лапидарни паметници и публикуваните спомени на възрожденски дейци от Стара Загора (Атанас Иванов, Анастасия Тошева).

По любопитен начин, на базата на сравнително богат изворов материал, Атанас Илиев разказва за събития, свързани с изграждането (възстановяването) на българските черкви в града, просветната дейност, книгоиздаването, ролята на местната община, развитието на занаятите³².

Чрез поредицата „Из историята на града Стара-Загора“, отпечатана на страниците на в. „Ст-Загорски глас“, интересни и малко известни факти стават достояние на любознателните старозагорци и показват мястото на града през различните исторически епохи. Направеният исторически обзор, макар и незавършен поради спирането

---

²⁷ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 6, 10 март 1912 г., Стара Загора, с. 2.

²⁸ История во кратце о болгарском народе словенском, отпечатана от проф. В. Златарски, 1900, с. 89

²⁹ Кратко политическо землеописание, Крагуевац, 1835.

³⁰ Общее землеописание, Смирна, 1843.

³¹ Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 11, 14 април 1912 г., Стара Загора, с. 3.

³² Ст-Загорски гласъ, г. I, бр. 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 и 16, с. 2–3, Стара Загора, 1912.

на вестника, дава основание на Атанас Илиев да защити мотото на публикациите *“Наш’та Загора нийде я няма!”*

Това любопитно четиво е почти забравено от съвременната историческа наука, но то е само междинен етап от проучванията на Илиев за миналото на Стара Загора. Голяма част от събраните сведения за историята на града са обобщени и публикувани в **„Спомените на Атанаса Т. Илиев“**:

„Знае се от каква важност, по изучаване миналото на нашия народ, е градивото, отбелязано в спомени за преживяно, видяно и чуто от наши покойни книжовници и общественици.... Авторите на тези спомени могат да ни дадат много важни осветления на събитията.“ (Илиев 1926: XV)

Последният труд надхвърля личните хоризонти на автора и дава интересни сведения за историята на града, за личности, с които Илиев контактува, и за събитията, в които участва. Фактите са поднесени относително безпристрастно, подкрепени с документи и исторически извори.

Историята на Стара Загора е част от дългогодишната изследователска и проучвателска работа на Атанас Илиев и неговите публикации дават информация за важни исторически събития от възрожденския период и от новото време.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Буюклиев 1992: Христо Буюклиев. Старозагорският музей на 85 години. – В: Сборник материали, посветени на 85-годишнината на Историческия музей в Стара Загора, Стара Загора, 1992, с. 1–3. // **Buyukliev 1992:** Hristo Buyukliev. Starozagorskiyat muzey na 85 godini. V: Sbornik materialy, posveteni na 85-godishninata na Istoricheskiya muzey v Stara Zagora. Stara Zagora, 1992, s. 1–3.

Буюклиев 1998: Христо Буюклиев. 90 години научно-изследователска дейност на Старозагорския исторически музей. – В: Библиография на научните трудове на музейните специалисти 1907–1997. Стара Загора, 1998, с. 3–6. // **Buyukliev 1998:** Hristo Buyukliev. 90 godini nauchno-izsledovatel'ska deynost na Starozagorskiya istoricheski muzey. – V: Biobibliografiya na nauchnite trudove na muzeynite spetsialisti 1907–1997. Stara Zagora, 1998, s. 3–6.

Димитрова 2007: Светла Димитрова. История на Старозагорския музей. Стара Загора, 2007, с. 13–14 // **Dimitrova 2007:** Svetla Dimitrova. Istoriya na Starozagorskiya muzey. Stara Zagora, 2007, s. 13–14.

Дума 1927: В. „Дума“, г. I, Ст. Загора – Бургас, 15.02.1927 г., бр. 8, с. 1.
// **Duma 1927:** V. „Duma“, g. I, St-Zagora – Burgas, 15.02.1927 g., br. 8, s. 1.

Зора 1927: В. „Зора“, г. XX. Стара Загора, 8.03.1927 г., бр. 795, с. 1. //
Zora 1927: V. „Zora“, g. XX. Stara Zagora, 8.03.1927 g., br. 795, s. 1.

Иванова 1995: Евгения Иванова. Учебниците на Атанас Трифонов Илиев – 80-те – 90-те години на XIX в. – В: Училищната книжнина в България през XIX век. Пловдив, 1995, с. 163–166. // **Ivanova 1995:** Evgeniya Ivanova. Uchebnitsite na Atanas Trifonov Iliev – 80-te – 90-te godini na XIX v. – V: Uchilishtnata knizhnina v Bulgariya prez XIX vek. Plovdiv, 1995, s. 163–166.

Иванова 2000: Евгения Иванова. Атанас Трифонов Илиев – изследовател на българския фолклор. – В: Арnaudов сборник. Т. I. Русе, 2000, с. 121–123. // **Ivanova 2000:** Evgeniya Ivanova. Atanas Trifonov Iliev – izsledovatel na balgarskiya folklor. – V: Arnaudov sbornik. T. I. Ruse, 2000, s. 121–123.

Илиев 1872: А.Т. Илиев. Природата в българските народни песни и приказки. – Сп. Читалище, бр. 18, 1872. // **Iliev 1872:** A. T. Iliev. Prirodата v balgarskite narodni pesni i prikazki, sp. Chitalishte, br. 18, 1872 g.

Илиев 1885: Атанас Т. Илиев. Старозагорский окръг в народно-економическо отношение. Стара Загора, 1885. 111 с. // **Iliev 1885:** Atanas T. Iliev. Starozagorskiy okrag v narodno-ekonomicheskoto otnoshenie. Stara Zagora, 1885. 111 s.

Илиев 1923: Атанас Т. Илиев. Автобиография. – В: Юбилейна книжка. Стара Загора: Печатница „Напредък“, 1923, с. 5–23. // **Iliev 1923:** Atanas T. Iliev. Avtobiografiya. – V: Yubileynа knizhka. Stara Zagora: Pechatnitsа „Napredak“, 1923, s. 5–23.

Илиев 1926: Атанас Т. Илиев. Спомени на Атанас Т. Илиев. С.: БАН, 1926. 486 с. // **Iliev 1926:** Atanas T. Iliev. Spomeni na Atanas T. Iliev. S.: BAN, 1926. 486 s.

Илков 1908. Димитър Илков. Принос към историята на град Стара Загора. Пловдив, 1908. // **Ilkov 1908.** Dimitar Ilkov. Prinos kam istoriyata na grad Stara-Zagora. Plovdiv, 1908.

Иречек 1899: Константин Иречек. Пътувания по България, ч. II. Пловдив, 1899, с. 174–175, 178, 182. // **Irechek 1899:** Konstantin Irechek. Patuvaniya po Bulgariya, ch. II. Plovdiv, 1899, s. 174, 175, 178, 182.

Койчева и Ганева 1973: Величка Койчева и Невена Ганева. Видни учители в Старозагорски окръг (1835–1944), библиография. Стара Загора, 1973, с. 68. // **Koycheva i Ganeva 1973:** Velichka Koycheva i Nevena Ganeva. Vidni uchiteli v Starozagorski okrag (1835–1944), bibliografiya. Stara Zagora, 1973, s. 68.

Недков 1998: Симеон Недков. Музеи и музеология. София, 1998, с. 136–137. // **Nedkov 1998:** Simeon Nedkov. Muzei i muzeologiya. Sofiya, 1998, s. 136–137.

Спиртов и Ганева 1995: Аспарух Спиртов и Невена Ганева. Старо-загорските учители учебникари. Стара Загора, 1995, с. 14, 19, 20, 23, 24. // **Spirtov i Ganeva 1995:** Asparuh Spirtov i Nevena Ganeva. Starozagorskite uchiteli uchebnikari. Stara Zagora, 1995, s. 14, 19, 20, 23, 24.

Старо-Загорски глас 1912: В. „Старо-Загорски глас”. Стара Загора, бр. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 и 16. 1912. // **Staro-Zagorski glas 1912:** V. „Staro-Zagorski glas“. Stara Zagora, br. 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 i 16, 1912.

Статистически календар 1882: Статистически календар на Старо-Загорский департамент за 1882 г. София: Печатница Янко с. Ковачев, 1882, с. 46–58. // **Statisticheski kalendar 1882:** Statisticheski kalendar na Staro-Zagorskiy departament za 1882 g. Sofiya: Pechatnitsa Yanko s. Kovachev, 1882, s. 46–58.

Юбилейна книжка 1923: Седемдесетгодишнина от рождение и петдесетгодишнина от книжовна и обществено-просветна дейност на Атанаса Т. Илиев 1852–1872–1922. Издава юбилеен комитет. Стара Загора: Печатница „Напредък”, 1923. // **Yubileyna knizhka 1923:** Sedemdesetgodishnina ot rozhdenie i petdesetgodishnina ot knizhovna i obshtestveno-prosvetna deynost na Atanasa T. Iliyev 1852–1872–1922. Izdava yubileen komitet. Stara Zagora: Pechatnitsa „Napredak“, 1923.